

**PROGRAM EDUKACJI ORTOGRAFICZNEJ
W KLASACH MŁODSZYCH
„WESOŁA ORTOGRAFIA”**



Opracowały:

mgr Joanna Janiak
mgr Alicja Kotowska
mgr Ewa Malik
mgr Iwona Moneta

Świdnica, sierpień 2005

I. WSTĘP

„ Błąd w mowie i w piśmie to jak tłusta plama na fotografii matki, którą kochasz”.
(Janusz Korczak)

Jedną z podstawowych umiejętności, którą kształtuje się w okresie wczesnoszkolnym, jest umiejętność pisania, rozumiana nie tylko jako czynność, która polega na poprawnym kreśleniu znaków graficznych pisma, ale także wdrażająca do poprawności ortograficznej, gramatycznej i stylistycznej.

O umiejętności pisania można mówić wtedy, gdy uczeń rozumie sens i budowę pisanych słów, zastanawia się nad wyborem właściwej litery i sprawnie posługuje się zasadami ortograficznymi. W wyniku systematycznych ćwiczeń czynności pisania automatyzują się, przechodząc w nawyk ortograficzny, czyli pisanie bezbłędne, które nie wymaga już zastanawiania się nad każdym wyrazem. Program ten ma być początkiem długiej i trudnej drogi, która ma prowadzić uczniów klas młodszych do automatycznego bezbłędного pisania.

Praca w zakresie ortografii jest złożoną pracą umysłową. Podstawowym zadaniem nauczania ortografii w kształceniu zintegrowanym jest opanowanie przez dzieci umiejętności poprawnego zapisywania wyrazów w zakresie czynnego słownika uczniów. Umiejętność ta wymaga znajomości przez uczniów zasad ortograficznych oraz ustawicznego kształcenia w zakresie wykorzystania ich w praktyce. Działania te powinny być prowadzone już wśród uczniów I etapu edukacyjnego. Wyrobienie w uczniach wrażliwości ortograficznej zaprocentuje umiejętnością posługiwania się poprawną polszczyzną.

Autorki tego programu są nauczycielkami klas początkowych z kilkunastoletnim stażem. Zdają sobie więc doskonale sprawę z tego, że ortografia polska nie jest łatwa do opanowania ze względu na abstrakcyjność treści oraz długi okres opanowywania umiejętności ortograficznych, co wymaga żmudnych ćwiczeń. Uważają jednak, że opanowanie sprawnego i bezbłędного pisania nie jest trudnością nie do pokonania. Pokonanie tej bariery przez przeciętnego ucznia jest możliwe, pod warunkiem jednakże, że będzie on nad tym pracował systematycznie i wytrwale. Aby tak było, troską i zadaniem nauczyciela jest dobieranie i stosowanie takich ćwiczeń, które motywowałyby ucznia do wysiłku, a także rozwijały jego zdolności poznawcze.

Z pewnością nikogo nie trzeba przekonywać, jak ważną rolę w naszym życiu odgrywają barwy. Są one pewnym sygnałem, znakiem, wiadomością, a także ozdobnikiem, elementem estetycznym. Kolor przyciąga wzrok, dlatego też barwa oddać może w ortografii wielkie usługi. Znana jest zasada psychologiczna mówiąca, że element, który wyróżnia się w jakiś sposób (nn. Barwą, kształtem, wielkością) zapamiętuje się szybciej i trwalej. Na tej zasadzie opiera się system dydaktyczny Kolorowa Ortografia, który jako absolutna

nowość opiera się na przypisaniu poszczególnym ortogramom (tzn. ż, rz, ó, u, h, ch, i wyjątkom) stałych kolorów i jest jedynym bezstresowym, pamięciowo - wzrokowym sposobem uczenia się i nauczania pisowni. W tym programie wykorzystano zabawy, ćwiczenia z Kolorowej Ortografii. Są w nim także elementy pedagogiki Marii Montessori.

Program ten jest wyrazem zainteresowania ćwiczeniami, które pomogą uczniowi poznać, utrwalić i usystematyzować wiadomości. Jest to program cykliczny, napisany dla klasy pierwszej, ale który będzie kontynuowany w klasie drugiej i trzeciej. Zawiera wstęp, cele, metody, formy i treści kształcenia, propozycje ćwiczeń do realizacji, przewidywane osiągnięcia uczniów, ewaluację programu (test ortograficzny do przeprowadzenia po każdym etapie nauki). Formułowanie tego programu poprzedziła analiza podstawy programowej dla I etapu edukacyjnego oraz treści kształcenia i przypisanych im poziomów umiejętności zawartych w realizowanym szkolnym programie nauczania dla klas I – III szkoły podstawowej w zakresie ortografii.

CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

Cel główny:

- Osiągnięcie przez uczniów umiejętności i nawyku poprawnego zapisania wyrazów oraz kontroli własnego tekstu.

Cele szczegółowe:

- Doskonalenie syntezy wzrokowo-słuchowej i akustyczno-kinestetycznej wyrazów.
- Doskonalenie pamięci słuchowej.
- Kształtowanie umiejętności koncentracji uwagi na zapisywanym wyrazie.
- Rozwijanie umiejętności analizowania trudności ortograficznych.
- Mobilizowanie do wykorzystania posiadanych wiadomości w celu pokonywania trudności ortograficznych
- Zapoznanie z możliwością wykorzystania komputera w rozwijaniu umiejętności ortograficznych
- Kształtowanie świadomego i aktywnego stosunku ucznia w procesie zdobywania umiejętności ortograficznych
- Kształtowanie pozytywnego nastawienia do podejmowania wysiłku intelektualnego, pobudzania ciekawości poznawczej.

III. SPOSOBY REALIZACJI PROGRAMU

Program edukacji ortograficznej w klasach młodszych „Wesoła ortografia” będzie realizowany w klasie pierwszej i kontynuowany w klasie drugiej i trzeciej w toku codziennych zajęć dydaktycznych w formie 5-10 minutowych gier i zabaw ortograficznych.

IV. METODY I FORMY REALIZACJI PROGRAMU

Metody:

- słowne – instruktaż gier, zabaw, wierszy itp.
- oglądowe – pokaz, demonstracje multimedialne
- zadań stawianych do realizacji – praktyczne działanie dziecka
- aktywizujące – ćwiczenia kinezyjologiczne

Formy:

- indywidualna jednolita
- indywidualna zróżnicowana
- grupowa jednolita
- grupowa zróżnicowana
- zbiorowa

V.ROZKŁAD MATERIAŁU NAUCZANIA ORTOGRAFII W KLASIE PIERWSZEJ

TERMIN REALIZACJI	TEMATY
Wrzesień	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przedstawianie się dzieci: <ul style="list-style-type: none"> - imię i nazwisko, - miejsce zamieszkania. 2. Analiza i synteza słuchowa imion. 3. Wprowadzenie pojęcia zdanie i pojęcia wyraz. Porównywanie zdań ilustrowane paskami papieru. 4. Dzielenie wyrazów na sylaby i liczenie sylab w wyrazach. 5. Czytanie zdań, liczenie wyrazów w zdaniu. 6. Analiza i synteza wyrazów. 7. Tworzenie z wyodrębnionych głosek nowych wyrazów. 8. Rozpoznawanie liter małych i wielkich, wzajemne ich przyporządkowywanie. 9. Wprowadzenie pojęcia samogłoski. 10. Dobieranie modeli wyrazów do obrazków. 11. Uzupełnianie schematu wyrazów poznanymi literami.
Październik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wielka litera na początku zdania. 2. Zdania pytające. 3. Układanie wyrazów z sylab. 4. Wielka litera w imionach ludzi i zwierząt. 5. Pisanie prostego zdania z pamięci. 6. Przecinek przy wyliczaniu. 7. Tworzenie i pisanie wyrazów z sylab. 8. Przepisywanie zdań. 9. Pisanie imion wielką literą. 10. Zdania pytające i oznajmujące. 11. Uzupełnianie zdań podanymi wyrazami. 12. Okładanie zdania z rozsypanki wyrazowej. 13. Układanie wyrazów z sylab i podpisywanie nimi obrazków. 14. Pisanie dwóch zdań z pamięci.

Listopad	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wielka litera w imionach zwierząt. 2. Samodzielne układanie i pisanie wyrazów i zdań. 3. Wielka litera w pisowni imion zwierząt i ludzi. 4. Pisanie sylab i wyrazów. 5. Dobieranie zdań do obrazków i przepisywanie ich. 6. Pisanie sylab i wyrazów z poznawaną literą. 7. Przepisywanie zdań. 8. Liczba głosek i liter w dwuznaku. 9. Pisanie zdań z pamięci.
Grudzień	<ol style="list-style-type: none"> 1. Układanie zdań z rozsypanki wyrazowej. 2. Liczenie głosek i liter w wyrazach. 3. Uzupełnianie zdań podanymi wyrazami. 4. Pisanie zdań z pamięci. 5. Układanie wyrazów z sylab i podpisywanie nimi obrazków. 6. Rozwiązywanie rebusów. 7. Uświadomienie zasady, że na końcu wyrazu piszemy „ch” z wyjątkiem wyrazu <i>druh</i>. 8. Przepisywanie wyrazów i zdań.
Styczeń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podpisywanie obrazków. 2. Układanie wyrazów z sylab i uzupełnianie nimi zdań. 3. Podział wyrazu na sylaby. 4. Uzupełnianie zdań wyrazami. 5. Przepisywanie zdania. 6. Zdania pytające i oznajmujące. 7. Tworzenie wyrazów z sylab, pisanie ich. 8. Wielka litera w imionach. 9. Pisownia wyrazów z „ó” wymiennym. 10. Pisanie zdań z pamięci. 11. Dobieranie zdań do obrazków i przepisywanie ich. 12. Utrwalanie pisowni wyrazów: <i>góra, rzuca, hałas</i>.
Luty	<ol style="list-style-type: none"> 1. Układanie zdania z sylab i przepisywanie go. 2. Uzupełnianie zdań brakującymi wyrazami. 3. Liczenie głosek i liter w wyrazach. 4. Podpisywanie obrazków wyrazami ze spółgłoskami miękkimi. 5. Dopisywanie brakujących samogłosek i spółgłosek. 6. Utrwalanie pojęcia zdania. 7. Wielka litera na początku zdania. 8. Kropka, pytajnik lub wykrzyknik na końcu zdania. 9. Pisanie wyrazów z „ó” wymiennym. 10. Wprowadzenie zasady wymiany „ó” na „o”. 11. Poznanie zasad pisowni spółgłosek miękkich.

Marzec	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sposoby oznaczania spółgłosek miękkich. 2. Uzupełnianie wyrazów spółgłoskami miękkimi. 3. Tworzenie i dobieranie wyrazów do podanych – związki wyrazowe. 4. Układanie zdań z rozsypanki wyrazowej. 5. Uzupełnianie tekstu wyrazami. 6. Czytanie zdań i uzupełnianie ich wyrazami z „Wyklejanki”. 7. Przepisywanie zdań. 8. Określanie rodzajów zdań i stawianie odpowiednich znaków: ., !, ? 9. Pisanie zdań ze słuchu 10. Wyrazy z „rz” niewymiennym – wpisanie do słowniczka. 11. Pisanie z pamięci znanych wyrazów z „rz” niewymiennym:(<i>rzeka, wierzba, odkurzacz, kurz</i>). 12. Pisanie wyrazów z „ó” wymiennym. 13. Wyrazy z „rz” wymiennym. 14. Pisanie ze słuchu z komentowaniem. 15. Dobieranie zdań do obrazków i pisanie ich z pamięci. 16. Wyrazy z „ó” niewymiennym. 17. Pisownia wyrazów z „rz” niewymiennym. 18. Pisownia wyrazów z „ó” wymiennym.
Kwiecień	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawianie zdań i przepisywanie ich. 2. Rozpoznawanie rodzajów zdań i dopisywanie brakujących znaków. 3. Układanie z rozsypanek wyrazowych odpowiedzi na pytania. 4. Pisownia wyrazów z „ó” wymiennym i „rz” niewymiennym. 5. Pisanie ze słuchu. 6. Uzupełnianie zdań wyrazami. 7. Pisanie z pamięci wyrazów z „h”. 8. Rodzaje zdań. Układanie zdań pytających i wykrzyknikowych na określony temat. 9. Wprowadzenie pojęcia <i>czasownik</i>. 10. Pisanie zdań z pamięci. 11. Uzupełnianie zdań brakującymi czasownikami. 12. Spółgłoski miękkie. 13. Pisownia nazw planet i nazw jej mieszkańców.

Maj	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wielka litera w pisowni nazw państw, miast, gór i rzek. 2. Pisownia nazwy miejscowości. 3. Pisownia wyrazów z „ó” wymiennym. 4. Pisownia końcówki „-arz” w zakończeniach nazw zawodów. 5. Nazwy ludzi. 6. Pisownia wyrazów z „rz” wymiennym. 7. Pojęcia: <i>nazwy zwierząt, nazwy roślin</i>. 8. Pisanie ze słuchu. 9. Wprowadzenie pojęcia <i>rzeczownik</i>. 10. Przypomnienie reguł przyjętych w pisowni listów. 11. Pisanie adresu straży pożarnej. 12. Pisanie z pamięci. 13. Rozwijanie zdań. 14. Wyrazy bliskoznaczne. 15. Pisownia wyrazów z „ż”. Pisanie z pamięci. 16. Pisownia wyrazów z „ó” wymiennym. Pisanie ze słuchu. 17. Pisanie z pamięci zdań, jako deklaracja uczuć do mamy. 18. Wielka litera w pisowni imion i nazwisk.
Czerwiec	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podział imion na sylaby. 2. Wyróżnianie imion dzieci z Krainy Radości. 3. Przedstawianie się i pisanie zdań o sobie. 4. Ciche i głośne czytanie wyrazów ze słowniczków ortograficznych. 5. Zabawa ortograficzna „Łańcuszek wyrazów z ó, rz i h. 6. Sprawdzenie rozumienia pojęć: <i>zdanie, wyraz, sylaba, litera</i>. 7. Zdania rozkazujące. 8. Pisownia „nie” z czasownikami. 9. Układanie wyrazów z „h” na bazie zegara ortograficznego. 10. Pisownia wyrazów z „ó” wymiennym. 11. Pisownia wyrazów z „rz”. 12. Pisownia nazw miast, rzek, zabytków wielką literą. 13. Pisanie z pamięci zdań o warszawskim metrze. 14. Pisownia zwrotów grzecznościowych w listach. 15. Adresowanie koperty. 16. Pisownia skrótów: nad., ul., m.

VI. PROPOZYCJE ZABAW, GIER I ĆWICZEŃ ORTOGRAFICZNYCH

1) Zabawy integracyjne

➤ Zabawa „Jestem...To jest...”

Uczniowie stoją w kręgu. Nauczyciel przedstawia się mówiąc: „Jestem pani Lucyna”, a dzieci wskazując na panią mówią: „To jest pani Lucyna”. Następnie wszystkie dzieci po kolei przedstawiają się zachowując te zasady.

➤ Zabawa „Wizytówki”

Rozdajemy dzieciom wizytówki na „chybił trafił”. Chodzimy w kręgu i wymieniamy się jak najszybciej z napotkanymi osobami wizytówkami. Na hasło stajemy w kręgu. Nauczyciel odczytuje imię z wizytówki trzymanej w ręce, następnie oddaje ją właścicielowi, który kontynuuje zabawę.

➤ Zabawa „Gdzie jest moja wizytówka”

Przed przyjściem dzieci nauczyciel rozkłada na stolikach wizytówki tak, aby żadna nie stała na właściwym miejscu. Zadanie dzieci polega na odszukaniu swojej wizytówki i postawieniu jej na właściwym miejscu. Po wykonaniu zadania przez wszystkie dzieci nauczyciel może zaproponować następną rundę – dla utrwalenia imion. Dzieci siadają w kręgu i po kolei każde dziecko mówi na którym miejscu stała jego wizytówka.

➤ „Złap moje imię”

Jedna z osób dostaje piłkę, rzuca ją do kogoś. Osoba, która łapie ma powiedzieć imię osoby, która rzucała i rzuca do następnej, ta łapie i mówi imię tej, która do niej rzucała.

➤ „Imię w dłoni”

Odrysowywanie konturu dłoni i zapisanie imienia. Naklejanie kolorowych kartek z rysunkami dłoni na duży arkusz.

➤ Rytmiczny wierszyk „Mam tornister oraz książki”

Mam tornister oraz książki,
znam już swoje obowiązki.
Wiem, jak dobrym być kolegą
i się bardzo cieszę z tego.

Dzieci powoli wypowiadają słowa wierszyka i jednocześnie rysują kwadraty, pamiętając, że jedna sylaba w tekście odpowiada jednej narysowanej linii. Tak więc w każdym wersie otrzymają dwa kwadraty.



➤ Zabawa „Imię w obrazkach”

Należy przygotować: kredki, kartki dla każdego ucznia. Nauczyciel rozdaje wszystkim dzieciom kartki i kredki. Ich zadaniem jest przedstawienie poszczególnych liter swojego imienia za pomocą obrazków z przedmiotami zaczynającymi się na określonej literze, np. ; imię „Kasia” można przedstawić rysując: książkę, album, igłę, akwarium. Po wykonaniu prac przez dzieci można potasować rysunki i próbować odgadywać imię ich właściciela.

➤ „Głoskomania”

• **Wariant I**

Uczniowie siedzą w kręgu. Jedna osoba stoi w środku i głosuje swoje imię, wypowiadając pierwszą głoskę wskazuje na siebie, a potem kolejne osoby z kręgu. Osoba, na którą wypadnie ostatnia głoska, wstaje i kontynuuje zabawę, a osoba ze środka siada na jej miejscu. Można do zabawy wprowadzić wizytówki z imionami.

• **Wariant II**

Wybrany uczeń wstaje, mówi pierwszą głoskę swojego imienia, a kolejne dzieci wypowiadają następne. Dziecko mówiąc ostatnią głoskę wstaje kontynuuje zabawę, a poprzednik siada na jego miejscu. To samo ćwiczenie można wykorzystać przy dzieleniu wyrazów na sylaby. Po pewnym czasie zamiast imion można głosować wyrazy zapisane na paskach papieru, które umieszcza się w środku kręgu. Wówczas uczeń wybiera dowolny pasek, czyta go i zabawa przebiega wg wcześniej opisanego schematu.

- **Wariant III**

Kolejnym wariantem tej zabawy jest wprowadzenie dodatkowego gestu przy wymawianiu samogłoski, np. podniesienie rąk, klaśnięcie. Można też wprowadzić przekazywanie maskotki czy piłki w trakcie głosowania.

- „Wystukaj głoskę”

Należy przygotować kartki z wyrazami o różnej liczbie głosek i poleceniami. Dzieci siedzą w kręgu. Na środku nauczyciel kładzie kartki z wyrazami i poleceniami, odwrócone pustą stroną na zewnątrz. Dzieci po kolei losują kartki, głośno odczytują wyraz i wykonują polecenie, np. „wanna- klaśnij tyle razy, ile jest głosek w tym słowie.” Pozostali uczestnicy za każdym razem sprawdzają poprawność wykonania zadania, wykonując określone, umówione wcześniej gesty.

- „Słowny bokser”.

Dzieci dobierają się w pary i przez 30 sekund mówią razem bez wycchnienia wyrazy z trudnością ortograficzną.

- „Jakie to miasto, jaka to rzeka”

Rozpoznawanie znanych dzieciom nazw miast i rzek.

Zabawa przypomina grę „Pomidor”. Dzieci stoją w kole. Nauczyciel rzuca kolejno piłkę lub miękką przytulankę do każdego kolejnego dziecka, mówiąc przy tym jakieś słowo. Jeśli słowo jest nazwą miasta, rzeki, dziecko nie łapie piłki. Osoba, która się pomyliła, odchodzi z zabawy.

- „Narysuj ten wyraz”

Ilustrowanie wyrazów z daną trudnością ortograficzną

- „Rakieta”

Wszyscy stoją w ciasnym kręgu, wykonują przysiad. Wydają cichy dźwięk i oczekują na prawidłowy sygnał do startu. Osoba prowadząca (nauczyciel lub dziecko) wypowiada głośno wyraz z uzgodnioną wcześniej trudnością ortograficzną. Dziecko, które się pomyli odchodzi z zabawy.

2) Zabawy na materiale literowym (analiza i synteza wzrokowo – słuchowa)

➤ Zabawa „Alfabecja”

Do tej zabawy potrzebne są litery pisane i drukowane., wielkie i małe. Dzieci losują litery i spacerują z nimi po krainie Alfabetu. Na polecenie kapryśnego króla tworzą wciąż nowe państwa: Krainy Liter Wielkich i Małych. Krainy Liter Drukowanych i Pisanych, Krainy Liter Wielkich Pisanych, Krainy Liter Małych Pisanych, Wielkich Drukowanych i Małych Drukowanych.

➤ Zabawa „Głośno – cicho”

Nauczyciel przygotowuje karteczki z szyfrem zapisanym wielkimi i małymi literami (mogą też być sylaby) np. AaaAAa, lub oooOoo, lub TE te te TE itp. Dzieci chodzą po sali z wylosowanymi szyframi. Na hasło łączą się z partnerami i odczytują (odśpiewują) swój tekst partnerowi (małe litery - cicho, wielkie – głośno). Następnie wymieniają się losami i zabawa toczy się dalej.

➤ Zabawa „Zgadnij, jaką jestem literą”

Należy przygotować losy-karteczki z literami. Dzieci siedzą w kręgu. Wybrana osoba losuje kartonik z literą. Zadaniem pozostałych uczestników jest odgadnięcie wylosowanej przez tę osobę litery, poprzez zadawanie pytań, na które ona może odpowiadać tylko „ tak” lub „nie”.

➤ „Ustawiane wyrazy”

Nauczyciel musi wcześniej przygotować kartoniki z literami, litery mogą się powtarzać. Dzieci losują litery. Prowadzący wyjaśnia, że zadaniem uczestników jest ustawienie liter tak, by powstał określony wyraz, ale nie można go będzie przeczytać, trzeba dobrze wsłuchać się w to, co mówi kolega i ustawić kolejną literę. Nauczyciel wybiera kolejną osobę, mówi jej do ucha słowo zaczynające się na literę, która ta osoba wylosowała i prosi by dziecko ustawiło obok siebie kolegę z kolejną literą w tym wyrazie. Tak więc, jeśli prowadzący powie do ucha osoby z literą „ z” słowo „ zegarek”, to szuka ona litery „ e” i ustawia ją obok siebie. Osoba z literą „e” mówi do ucha osoby z literą „g” i ustawiają się obok siebie itp. W trakcie zabawy uczestnicy mogą próbować odgadnąć jaki powstanie wyraz. Na koniec wszyscy wspólnie go odczytują.

➤ „Podróż po alfabecie”

• **Wariant I**

Uczestnicy losują litery, które wcześniej przygotował na kartonikach nauczyciel i siadają w kręgu. Działanie polega na układaniu opowiadania. W każdym zdaniu tej opowieści musi wystąpić słowo rozpoczynające się od wylosowanej litery.

• **Wariant II**

Literki rozsypujemy na podłodze. Każde dziecko po kolei chodzi po podłodze po literach i wymienia nazwy przedmiotów na dana literę.

➤ Zagadka ortograficzna „Z której strony”

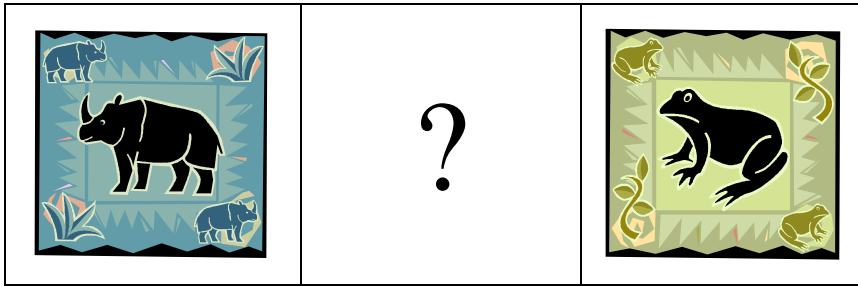
Zagadka ma formę tabelki, w której w środkowej kolumnie znajdują się wyrazy z lukami. Po obu stronach tych wyrazów znajdują się litery do wyboru, których należy użyć do wypełnienia tych luk. Dziecko musi znać bardzo dobrze pisownie tych wyrazów. Wybiera odpowiednią literę lub sylabę do wpisania i zaznacza obok wybranej literę – klucz. Z liter-kluczy odczytuje potem hasło końcowe – rozwiązanie zagadki.

W	ni	sł□ce	ń	Ż
R	ci	□epło	ć	G
E	zi	□ma	ż	S
Z	si	□nieg	ś	B
T	ni	ko□	ń	A
D	si	mi□	ś	K

Rozwiązanie: żrebak.

➤ Łamigłówka „czego tu brakuje?”

Uczniowie mają przed sobą po trzy rysunki, z których środkowy przedstawia znak zapytania. Pod rysunkami jest napisany ciąg liter. Zadaniem uczniów jest powykreślać litery tworzące nazwy narysowanych zwierząt czy przedmiotów, a z pozostałych liter odczytać, czego brakuje w środkowym polu. Mogą później to dorysować lub z tym wyrazem ułożyć zdanie.



n h ż o s i a o p r o o ż p e c o t b a a m

Rozwiązanie: hipopotam

➤ Łamigłówka „Znajdź wyraz lub zdanie”

Uczniowie otrzymują na kartkach tabelkę z szyfrem, z której mają odczytać zdanie lub wyraz według podanego kodu.

	A	B	C	D	E	F
1	A	Ą	B	C	Ć	D
2	E	Ę	F	G	H	I
3	J	K	L	Ł	M	N
4	Ń	O	Ó	P	R	S
5	Ś	T	U	W	Y	Z
6	Ż	Ź	x	x	x	x

Kod: 2G 4C 4E 3F 2I 3B - Górnik

➤ Wykreślanki

Na kartkach są narysowane przedmioty, a obok nich zapisane są ciągi liter. Uczniowie mają wykreślić litery stanowiące nazwę narysowanego przedmiotu. Z pozostałych liter otrzymają inny wyraz. Mogą go odczytać, napisać lub wykonać do niego rysunek.



p o i ł ó w r e n k i k

Rozwiązanie: piórnik

➤ Gra w karty ortograficzne

Nauczyciel musi przygotować tablice 24 kart. Na 12 kartach są napisane wyrazy z brakującym ortografem **rz**, a na 12 wyrazy z brakującym ortografem **ż**. Brakujące ortogramy są napisane na odwrotnej stronie karty. Karty rozdzielają się pomiędzy dwoje dzieci. Dziecko rozpoczynające grę wyklada kartę (na widocznej stronie wyraz z luką), drugie dziecko ma powiedzieć, jaką literą należy uzupełnić wyraz. Jeżeli zrobi to dobrze – zdobywa kartę, jeżeli źle – zabiera ją dziecko, które ją wyłożyło. Wygrywa to dziecko, które zdobędzie więcej kart. Karty są przydatne w utrwaleniu pisowni wyrazów z : rz-ż, ó-u, h-ch.

➤ Domino ortograficzne

Domino składa się z kartoników, na których z prawej strony jest napisany wyraz z luką, z lewej ortogram, którym należy uzupełnić lukę w wyrazie na poprzednim kartoniku. Kartonik rozpoczynający układankę jest oznaczony literą P, a na ostatnim jest tylko ortogram.

P	ko□eń	rz	□aba	ż	o□ech	rz
---	-------	----	------	---	-------	----

➤ Rozsypanka literowa

Rozsypanka składa się z ciągów liter i pustych kratek, w które należy wpisać litery z ciągów, wcześniej je przestawiając. Np. nazwy ptaków:

R Ó W B E L

W	R	Ó	B	E	L
---	---	---	---	---	---

K A J K A Ł Ó S


J	A	S	K	Ó	Ł	K	A
---	---	---	---	---	---	---	---

➤ Ukazywanie ortogramów w sposób graficzny

c  rka ż  łtko r  za wr  bel

➤ Układanie i odczytywanie rebusów ortograficznych

prze 

jas 

zas 3 k

➤ „Autobus”

Dzieci – pasażerowie trzymają kartoniki z wyrazami i zajmują miejsca w odpowiednim autobusie.

➤ „Kopciuszek”.

Zadaniem dziecka jest posegregowanie wyrazów w zbiory zgodnie z regułą ortograficzną.

3) Zabawy kinezylogiczne

➤ „Kapturek myśliciela”

Kciukiem i palcem wskazującym dzieci masują kilkakrotnie mażowinę uszną od góry do dołu, lekko ją rozwijając. Następnie rozciągają delikatnie mażowinę do góry, w bok i do dołu.

➤ „Leniwa ósemka”

Na wysokości oczu, naprzeciw nosa dzieci wyznaczają punkt. Od niego rozpoczynają kreślenie kciukiem koła – w lewą stronę do góry. Po powrocie do punktu wyjścia rozpoczynają kreślenie drugiego koła – w prawą stronę ku górze. Oczy podążają za ruchem ręki. Wielokrotnie powtarzają ten ruch. Robimy go raz jedną ręką raz drugą, następnie obiema.

➤ „Naciskanie dzwonka”

Dzieci stają prosto, odstawiają nogę do tyłu (w jednej linii) z lekko uniesioną piętą. Podczas wydechu dociskają piętę do podłogi, a przednią nogę uginają w kolanie. Robiąc wdech, ponownie unoszą piętę, a przy wydechu znów opuszczają. Dzieci powtarzają ćwiczenie zmieniając układ nóg.

➤ „Ruchy naprzemienne”

Dzieci podnoszą do góry prawe kolano i dotykają go lewą ręką, następnie podnoszą lewe kolano i dotykają prawą ręką, lekko skręcając całe ciało.

➤ „Rysowanie oburącz”

Dzieci rysują oburącz symetrycznie względem linii środka, różne wzory w przestrzeni lub na płaszczyźnie.

➤ „Słoń”

Uczniowie stają w lekkim rozkroku z rozluźnionymi kolanami. Wyciągnięta ręką pokazują przed sobą punkt centralny wyobrażonej leniwej ósemki. Przytulają ucho do ramienia i kreślą w przestrzeni leniwą ósemkę.

➤ „Sowa”

Jedną ręką chwytają dzieci mocno mięśnie przeciwległego barku. Trzymając je zwracają głowę powoli do prawego, potem do lewego ramienia.

➤ „Energetyczne ziewanie”

Wywołują dzieci ziewanie masując obiema rękami równocześnie okolice stawu skroniowo – żuchwowego.

4) Zabawy „Ortofrajdy”

➤ „Mój kolor-mój wyraz”

W klasie na sznurku, rozwieszono są wyrazy z okienkami w dwóch kolorach. Dzieci otrzymają lizaczki ortograficzne w kolorach „Ortofrajdy”. Klasa podzielona jest według zasad K.O. na 6 kolorowych grup (Grupa różowa – ó kreskowane, itd) Na sygnał nauczyciela dzieci w określonym czasie wśród rozwieszonych wyrazów wyszukują wzrokiem te wyrazy które należy skojarzyć z kolorem swojej grupy. Następnie grupy prezentują wyrazy, w których zostały prawidłowo odczytane kolory . Uczniowie podchodzą do sznurka i w miejsce ortogramu z okienkiem przykładają właściwy kolor lizaka.

➤ „Przykładamy lizaczki”

Na tablicy szkolnej wiszą lub są napisane kredą, wyrazy z okienkami. Wybrani uczniowie podchodzą do tablicy i przykładają lizaczek w kolorze odpowiadającym literze rz,ż,ó,u,h,ch. Po wspólnej korekcie uczeń koloruje lub zakleja okienko w wyrazie właściwym kolorem.. Następnie dzieci mogą przepisać wyrazy do zeszytu w kolejności alfabetycznej.

➤ „Znajdź swoją pętlę”

Zabawa odbywa się na większej przestrzeni (hol, korytarz szkolny, boisko). Nauczyciel rysuje kolorowe pętle. Wewnątrz pisze literkę w kolorze „Ortofrajdy”. Każde dziecko otrzymuje wyraz z dwukolorowym okienkiem. Na sygnał szukają swoich pętli. Dzieci dokonują wspólnej korekty. Kto wykonał źle, odpada. Dziecko może się uratować z wykluczenia poprawiając błąd i wyjaśniając zasadę pisowni.

➤ Zabawa taneczna „Bal w Ortofrajdzie”.

Uczniowie podzieleni są na dwa zespoły. Połowa z nich otrzymuje i przypina kotyliony z wyrazami o okienkach dwukolorowych, a połowa kolorowe plakietki samoprzylepne. Dzieci spacerują po klasie w czasie nagrania piosenki. Kiedy muzyka milknie, zatrzymują się i dobierają się w pary zgodnie z zasadami „Ortofrajdy” np. Dziewczynka z napisem *sankach* szuka partnera/ki z kolorem czarnym i odwrotnie. Po wspólnej korekcie, tańczą w parach przy piosence.

➤ Zabawa „Ortofrajdkowe pranie wyrazów.”

Uczniowie siedzą na dywanie. Pośrodku leżą wyrazy z oknami w dwóch kolorach. Dzieci podają sobie kolejno maskotkę Ortofrajdka, podchodzą do wyrazów, biorą dowolny i wyjaśniając zasadę pisowni, wieszają wyraz na sznurku za pomocą klamerek do bielizny. Mówią przy tym kolor i nakleją samoprzylepną plakietkę.

➤ Zabawa dydaktyczna „Ortograficzne pranie”.

Nauczyciel wskazuje uczniowi (jeden z powieszonych na sznurku) napisany na kartce papieru formatu A 4 trudny wyraz z dwukolorowymi okienkami. Uczeń odczytuje go, a pozostali zastanawiają się nad jego pisownią i podnoszą odpowiedniego koloru lizak ortograficzny. Nauczyciel prosi ucznia, który podniósł prawidłowy kolor lizaka, aby przyszył (wkleił) kwadracik tego koloru do okienka wyrazu (kolorowe kwadraciki w Ortofrajdzie zwane frajdkami) zawieszono na sznurku. Nauczyciel odwołuje się np. do listu od Ortofrajdka i poleca uczniom ułożyć wyprane wyrazy w kolejności alfabetycznej. Chętni uczniowie układają powieszono wyrazy w tej kolejności. Następnie przepisują wyrazy ze sznurka do zeszytu.

➤ Zabawa „Układanie wyrazów na kolorowych półkach”.

Każde dziecko otrzymuje zestaw wyrazów z dwukolorowymi okienkami i prawidłowym kolorem na drugiej stronie kartki. Układa je na kolorowych półkach nie podglądając drugiej strony. Po skończonym zadaniu mogą odwrócić karteczkę, aby sprawdzić poprawność wykonania zadania.

➤ Rozgrzewka skojarzeniowa

Chętni uczniowie losują karteczki z wyrazami bez okienek, ale z kolorem. Mają minutę na zastanowienie i podanie krótkiego i trafnego skojarzenia koloru, kształtu literki lub znaczenia wyrazu. W przypadku braku pomysłu mogą wykonać rysunek.

➤ Zabawa „Wyścigi po słowniku”

• **Wariant I**

Nauczyciel pisze na tablicy wyrazy z okienkami dwukolorowymi. Uczniowie mają za zadanie odszukać wyrazy w słowniku ortograficznym i zasygnalizować swoją gotowość lizakiem ortograficznym po skończonym zadaniu. Wygrywa ten, kto wykona to najszybciej.

• **Wariant II**

Nauczyciel rozdaje krótkie kolorowe dyktanda (tekst lub zestaw wyrazów z okienkami) Uczniowie posługując się słownikiem kolorują okienka zgodnie z zasadami kolorowej ortografii. Następnie dokonują korekty za pomocą szablonu.

• **Wariant III**

Nauczyciel rozdaje pojedyncze karteczki, na których są wyrazy z okienkami. Uczniowie szukają ich w słowniku, uzupełniają kolorem i układają w kolejności alfabetycznej.

• **Wariant IV**

Nauczyciel mówi wyraz. Uczniowie szukają go w słowniku. Gotowi zgłaszają się przez podniesienie lizaka ortograficznego w odpowiednim kolorze, a następnie zapisują go na tablicy i wyjaśniają zasadę pisowni.

5) **Zabawy i ćwiczenia ortograficzne montessoriańskie**

➤ Obrysowywanie i zakreskowanie figur z metalowych ramek

Uczniowie obrysowują kredkami kształty figur, a następnie zakreskują je odręcznie w środku. Mogą też nakładać kilka figur na siebie i każdą z nich

zakreskowywać innym kolorem. Mogą również tworzyć w ten sam sposób kompozycje ornamentowe.

- Układanie podpisów do obrazków (z trudnościami ortograficznymi) z alfabetu ruchomego
- Tworzenie „Książeczek ortograficznych”

Uczniowie wykonują małą książeczkę, w której ilustrują wyrazy z jedną trudnością ortograficzną. Na jednej stronie jest rysunek, a na drugiej podpis.



- Tworzenie „Kart ortograficznych”

<p>„ó”</p> <p>góra góral góralka królik dół mróz</p>	<p>„h”</p> <p>huśtawka hulajnoga hałas hak hejnał herbata</p>
--	---

VII. EWALUACJA -PRZYKŁADOWY TEST BADAJĄCY POZIOM OSIĄGNIĘĆ ORTOGRAFICZNYCH UCZNIÓW KLASY I

Zbliża się koniec roku szkolnego. Umiesz już czytać i poprawnie pisać.
Wykonaj ćwiczenia.

1. Podkreśl w zdaniu wszystkie samogłoski czerwoną kredką.

Już niedługo rozpoczną się wakacje.

2. Uzupełnij tabelkę.

Wyrazy	Ile sylab?	Ile głosek?	Ile liter?
orzech			
morze			
góralka			

3. Dopisz brakujące litery:



kr...lik



...eka



...aba



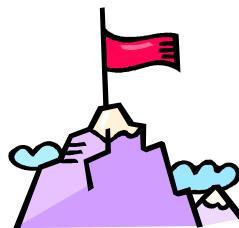
...huśtawka



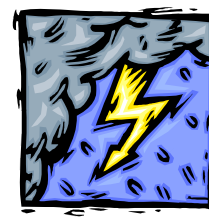
...oinka



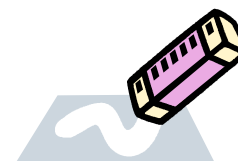
...ótw



g...ra



b...rza



...ak

k...ra

...leb

g...mka

4. Wpisz wyrazy do odpowiedniego domku

król^ówa, d^ół, g^óral, w^óz, chł^ód, r^óza, w^ór, ogr^ódek, kr^ólik, g^óra

„ó”
wymienne

.....
.....
.....
.....
.....

„ó”
niewymienne

.....
.....
.....
.....
.....

5. Z rozsypanek wyrazowych ułóż i napisz 2 zdania.

się morze. J^ózek nad wybiera

.....

jedzie Kasia g^óry. W

.....

VIII. SKŁAD ZESPOŁU KOORDYNUJĄCEGO PROGRAM

Imię i nazwisko	Stanowisko	Kwalifikacje
Joanna Janiak	nauczyciel nauczania zintegrowanego	Studia magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym, Kurs kwalifikacyjny „Terapia pedagogiczna”
Alicja Kotowska	nauczyciel nauczania zintegrowanego	Studia magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym, Kurs kwalifikacyjny „Terapia pedagogiczna”
Ewa Malik	nauczyciel nauczania zintegrowanego	Studia magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym, Kurs kwalifikacyjny „Terapia pedagogiczna”
Iwona Moneta	nauczyciel nauczania zintegrowanego	Studia magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym, Studia podyplomowe „Bibliotekoznawstwo z biblioterapią”

IX. ANEKS

Wiersz ortograficzny z „Ortofrajdy”

Ó różowe od dziś będzie
 Granatowe **RZ** wszędzie,
Ż zielone niezawodnie,
H brązowe, bardzo modnie.
Wyjątki czerwone,
U i **CH** czarnym posmolone

Piosenka „Ortofrajda”

„Ó” z kreską różowe dziś będzie,
 zielone „ż” z kropką wszędzie.
 „Rz” niebieskie jak morze,
 zaś „h” w brązowym kolorze.
 Czerwone będą wyjątki
 i z polskiego same piątki,
 „ch” oraz „u” zaś czarne jak noc.
 Moja ortografia to kolorów moc.

X. BIBLIOGRAFIA

1. Bzowska L., Kownacka R., Fularz ., *Uczymy się bawiąc w przedszkolu i szkole. Opis metod*, Klanza
2. Cywińska B., Łukasik S., Macieja E., *Cele i metody nauczania ortografii w klasach I – III*, „*Życie Szkoły*” 1984, nr 9
3. Furmana L., *System dydaktyczny Kolorowa Ortografia – Ortofrajda*, [informacje z Internetu]
4. Gawdzik W., *Ortografia i gramatyka na wesolo*, Warszawa 1990
5. Gąsowska B., Pietrzak – Stępkowska Z., *Materiały pomocnicze do pracy z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu*, Warszawa 1970
6. Hanisz J., *Program wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku, klasy 1-3*, Warszawa 1999
7. Hemmerling W., *Zabawy w nauczaniu początkowym*, warszawa 1990
8. Jedut A., Pleskot A., *Nauczanie ortografii w klasach I – III*, Warszawa 1991
9. Kaleta – Sawicka M., Skalska I., *Vademecum nauczania ortografii w klasach początkowych*, Kielce 1993
10. Kapica G., *Rozrywki umysłowe w nauczaniu początkowym*, Warszawa 1990
11. Łapczyński R., *Materiały do kursu Gimnastyka mózgu wg dr. Paula Dennisona i Gail Dennison*, Świebodzice 2004
12. Łukasik S., Petkowicz H., Witkowska E., *Wesoła szkoła. Kształcenie zintegrowane w klasie 1. Przewodnik metodyczny*, Warszawa 2000
13. Nowak E., Kitlińska – Pięta H., *Sprawdziany z nauczania zintegrowanego*, Warszawa 2000
14. Owińska E., Staniszevska Z., *Wesoły świat ortografii*, Poznań 1998
15. Paluszewski J., *Dyktanda i ćwiczenia z ortografii dla uczniów klas niższych*, Warszawa 1993

16. Podgórska A., *Moja ortografia. Zabawy ortograficzne dla uczniów klas I – III*, Kraków 1999
17. Polański E., Jakubowicz A., Dyka F., *Ortografia i interpunkcja w nauczaniu początkowym. Przewodnik dla nauczyciela*, Łódź 1996
18. Przyłubska E., *Ilustrowany słownik ortograficzno – gramatyczny dla klas I – III*, Warszawa 1987
19. Saduś Z., *Jak pomóc uczniowi w nauce ortografii*, Opole 2003
20. Skrzypiec W., *Ćwiczenia gramatyczno – ortograficzno - stylistyczne w klasach I-III*, Warszawa 1992
21. Zakrzewska B., *I ty będziesz dobrze pisać*, Warszawa 2001
22. Zwoleńska J., *Twórcza kinezylogia w praktyce-propozycje dla każdego*, Warszawa 2004